

Valentina CEBOTARI

doctor în drept,
conferențiar universitar

formator INJ

CONTRACTUL MATRIMONIAL: NOȚIUNEA ȘI NATURA JURIDICĂ

Marriage contract regulated by present Family code, being a new institution for our national legislation, arise a lot of interpretations that should be cleared by doctrine. This publication is trying to determine juridical nature of marriage contract, aiming to make easier practical application of norms of the Family code and Civil code.

Viața patrimonială a soților poate fi organizată nu doar de către legiuitor. În măsura în care acesta prețuiește libertatea individuală și e animat de adevărul că fiecare dintre noi ne cunoaștem mai bine interesul decât el, cei care urmează să se căsătorească pot să-și amenajeze relațiile lor patrimoniale printr-un contract care poartă denumirea de **contract matrimonial** sau **convenție matrimonială**. Această posibilitate a apărut în societatea noastră odată cu intrarea în vigoare la 26 aprilie 2001 a Codului familiei.

Contractul înseamnă acordul de voință dintre două sau mai multe persoane, iar „matrimonial” vine de la latinescul *matrimonium* ceea ce înseamnă căsătorie. Asta ne-ar sugera ideea că contractul ar fi trebuit să se numească contract de căsătorie. Dar, deoarece însăși căsătoria este un act juridic asemănător cu contractul și în doctrină se discută problema dacă nu este ea chiar contractul principal, cel care reglementează efectele patrimoniale a căsătoriei a fost denumit, nu se știe când și de către cine, contract matrimonial.

Legislația Republicii Moldova, spre deosebire de legislația altor state, a stabilit că prin contractul matrimonial pot fi reglementate doar relațiile patrimoniale între soți. Și aceasta deoarece relațiile personale țin de libertatea fiecăruia dintre soți, egalitatea lor în drepturi în relațiile personale, precum și de relațiile lor cu copiii, care sînt reglementate de normele imperative ale Codului familiei.

Fiind reglementat de Codul familiei, contractul matrimonial – la încheiere, executare, modificare, reziliere,

declararea nulității – se supune regulilor prevăzute în Codul civil și, din acest considerent, determinarea naturii juridice a contractului matrimonial trezește un interes doctrinar deosebit.

Contractul matrimonial, fiind una dintre varietățile contractelor juridice civile, are și unele particularități, cum ar fi: componența specială a subiecților, conținutul și obiectul contractului. Totodată, contractul matrimonial trebuie să corespundă cerințelor de bază, ce se referă la contractele civile, după conținut și libertatea manifestării voinței părților. Astfel, contractul matrimonial poate fi privit ca o înțelegere la baza căreia se află voința comună a soților sau a viitorilor soți. Această înțelegere se bazează pe libertatea încheierii căsătoriei și pe principiul egalității în drepturi a soților în familie.

În doctrina românească *contractul matrimonial* sau de căsătorie a fost definit ca fiind „*convenția prin care viitorii soți reglementează regimul lor matrimonial, condiția bunurilor lor prezente și viitoare, în raporturile pecuniare ce izvorăsc din căsătorie*”¹ sau „*o facultate acordată de lege de a se reglementa în mod convențional și în limitele anume determinate efectele patrimoniale ale puterilor și ale incapacităților rezultând din căsătoria privită ca raport de stat civil*”².

Tot în doctrina românească se consideră că însăși căsătoria, fiind un contract, cel principal, convenția matrimonială constituie un contract accesoriu acestuia, întrucât existența și durata sa depind de existența și durata căsătoriei, între căsătorie și contractul matrimonial găsindu-se următoarele deosebiri principale:

- căsătoria este un contract relativ la persoana și starea soților, în vreme ce contractul matrimonial este relativ la bunurile soților;
- căsătoria este foarte strict organizată și reglementată de către legiuitor, în ceea ce privește condițiile și efectele sale, și părțile nu pot modifica aceste reguli prin convenții particulare; dimpotrivă, contractul matrimonial se bucură de o libertate excepțională și părțile pot determina în mod liber clauzele sale.

Aceste considerații, fiind stabilite la sfîrșitul sec. XIX, sînt, în cea mai mare parte, valabile și astăzi, deși dreptul familiei a cunoscut între timp o evoluție destul de importantă.

Fiind un accord de voință al viitorilor soți, contractul matrimonial este supus dreptului comun al actelor juridice. Dar el este supus, în primul rînd, regulilor ce au fost stabilite în considerarea obiectului său principal – adoptarea unui regim matrimonial. Deși exprimă un statut de ordin pecuniar, contractul matrimonial este un act complex, intim, legat de statutul căsniciei ce se va forma.³

Dacă tradiția face din contractul matrimonial un pact de familie, legea îi conferă forma unui contract.

Codul civil definește, la art.666 alin.(1), *contractul ca fiind acordul de voință realizat între două sau mai multe personae prin care se stabilesc, se modifică sau se sting raporturi juridice*. În literatura română găsim o altă definiție privind contractul, acesta fiind desemnat ca un acord de voință realizat între două sau mai multe persoane pentru a crea un raport juridic – dînd naștere unei obligații sau constituind un drept real – a modifica sau stinge un raport juridic preexistent.⁴

Chestiunea privind corelația dintre contractul matrimonial și cel civil este legată, în primul rînd, de locul dreptului familiei în sistemul dreptului. Unii autori consideră că dreptul familiei constituie o parte a dreptului civil și, prin urmare, contractului matrimonial i se conferă caracterul convenției civile. Alți autori recunosc dreptul familiei ca o ramură independentă, ceea ce influențează asupra contractului matrimonial din punctul de vedere al caracteristicii juridico-familiale a acestuia.⁵

În continuare, același autor, A.O. Hazova, afirmă că, după Blackstone, căsătoria este o instituție juridico-civilă pură. Și, prin urmare, ea trebuie să corespundă cerințelor înaintate de legislația civilă pentru obligațiile contractuale. Ulterior, adepții acestei opinii recunosc specificul relațiilor de căsătorie în cadrul dreptului civil, dar, totuși, caracterul juridico-civil a fost scos în prim-plan. Referitor la relațiile patrimoniale dintre soți, acestea erau atribuite la relațiile juridice civile, deoarece patrimoniul, și anume – reglementarea juridică a acestuia, poate forma obiectul dreptului civil. Contractul matrimonial, conform acestei concepții, prezintă prin sine o varietate a contractelor din sistemul dreptului civil.⁶

Astăzi, adepții poziției sus-menționate deosebesc actul încheierii căsătoriei sau procedura în rezultatul căreia o femeie și un bărbat devin soț și soție și starea matrimonială (statutul de căsătorie) sau relațiile dintre soți și soție, inclusiv relațiile patrimoniale, evidențiind două aspecte, și anume: juridico-civil și familial.

Prin încheierea contractului între soți se lărgeste sfera reglementării contractuale a relațiilor conjugale și, prin aceasta, se subliniază rolul pozitiv al unui astfel de contract, independent de faptul dacă a fost încheiat între soți sau chiar între parteneri acordul concubinajului; adică, apare posibilitatea reglementării prin intermediul contractului a relațiilor nu numai dintre soți, dar și dintre concubini. Și prin aceasta se evidențiază caracterul civil în reglementarea relațiilor patrimoniale. Însă, o astfel de convenție nu poartă caracter familial, deoarece contractul nu devine matrimonial, ci numai acordă posibilități de perfectare contractuală a

raporturilor dintre subiecții de drept. Anume dintre subiecții de drept și nu dintre soți, ceea ce constituie una dintre condițiile obligatorii ale contractului matrimonial.⁷

Poziția expusă poate exista numai la nivelul elaborării teoretice, deoarece la nivelul reglementărilor juridice această problemă s-a rezolvat prin faptul că convenția privind stabilirea regimului contractual al bunurilor poate fi încheiată numai de către soți, ceea ce evidențiază specificul contractului matrimonial, aspectul familial în acest contract, pe lângă natura lui juridico-civilă.

În doctrină întîlnim opinia, conform căreia în dreptul familiei nu trebuie de utilizat categoria contractului sau convenției, subliniindu-se că acestea au un conținut juridic special, care poate fi aplicat numai relațiilor marfă–bani și nu relațiilor familiale.⁸

Poate această opinie ar și fi fost actuală în perioada cînd în legislație era prevăzut doar un singur regim matrimonial – regimul proprietății comune în devălmășie, care era obligatoriu și nu putea fi modificat de către soți. Astăzi însă nu putem exclude contractul din relațiile conjugale, deoarece doar el reglementează relațiile patrimoniale dintre soți și este interzisă utilizarea altei instituții în acest scop.

Adepții teoriei, conform căreia specificul raporturilor familiale influențează contractul matrimonial, afirmă că acesta trebuie să fie supus în întregime dreptului familiei. În acest caz, contractul matrimonial prezintă prin sine o instituție familială specială și nu o convenție civilă.

Nu se pune la îndoială faptul că raporturile familiale influențează contractul matrimonial. Alte tipuri de contracte de asemenea sînt influențate de relațiile pe care le reglementează, dar prin aceasta contractele nu dobîndesc un conținut special și nu devin instituții juridice independente.

Toate elementele unui contract civil sînt prezente și în contractul matrimonial. Cu atît mai mult că legislația familială conține norme, conform cărora contractului matrimonial i se aplică prebederile legislației civile referitor la modificarea, rezilierea și nulitatea contractelor. Deci, nu avem nici un argument în temeiul căruia am putea exclude contractul matrimonial din categoria contractelor civile. Respectiv, nu ne rămîne decît să fim de acord cu opinia expusă de M.V. Antokoliskaia, care susține că „nu este posibil de a dovedi specificul juridico-familial în privința contractului matrimonial, care ar delimita acest contract de contractele civile.”⁹

În primul rînd, însuși actul juridic poartă denumirea de convenție sau contract. În al doilea rînd, nu este posibil a explica de ce în privința patrimoniului comun trebuie să existe raporturi familiale specifice, iar în privința

patrimoniului separat al soților – raporturi civile. Contractul matrimonial trebuie privit ca o categorie distinctă de contractele civile, în care se includ clauze îndreptate spre stabilirea sau modificarea regimului patrimonial al bunurilor soților.

Contractul matrimonial intră în sfera reglementării juridico-civile, dar nici nu se exclude influența și importanța dreptului familiei, care nu numai că reglementează, de rînd cu dreptul civil, contractul matrimonial, dar și îi atribuie anumite caractere specifice ce influențează procesul de realizare a normelor juridice stabilite prin înțelegerea soților.

Dreptul familiei și dreptul civil nu se „luptă” pentru întîietate în reglementarea domeniului contractului matrimonial, dar se completează reciproc în reglementarea raporturilor familiale, și anume: a aspectului lor patrimonial.

Codul civil al Republicii Moldova, în art.371 alin.(1), oferă soților dreptul de a stabili un alt regim al bunurilor dobîndite în timpul căsătoriei, care diferă de regimul legal. Codul familiei, reglementînd relațiile familiale, de asemenea acordă atenție și relațiilor juridico-civile și, prin aceasta, se subliniază caracterul dublu al contractului matrimonial. Articolul 32 din Codul familiei prevede că fiecare soț este obligat să înștiințeze creditorii săi despre încheierea, modificarea sau rezilierea contractului matrimonial. În cazul neexecutării acestei obligații, soțul debitor răspunde pentru obligațiile sale indiferent de conținutul contractului. Creditorii soțului debitor sînt în drept de a cere modificarea sau rezilierea contractului matrimonial dacă acesta le lezează drepturile și interesele ocrotite prin lege. Aceasta constituie o garanție a creditorilor la încheierea și modificarea contractului matrimonial, la fel cum aceste garanții sînt prevăzute în dreptul civil pentru alte contracte.

În concluzie, este de menționat că reglementarea domeniului contractului matrimonial, fiind efectuată de două ramuri de drept: al familiei și civil, îi conferă acestuia un caracter dublu, atenționînd părțile asupra importanței acestui contract, care creează nu simple raporturi juridice, ci statute ori mănunchiuri de raporturi juridice, în care elementele patrimoniale se îmbină cu cele extrapatrimoniale. Fiind legat de instituția căsătoriei, contractul matrimonial are vocația de a reglementa întreaga viață patrimonială a soților, nu doar un anumit raport concret. Considerent din care încercarea de a introduce contractul matrimonial în limitele doar ale Codului civil comportă riscul de a diminua importanța acestuia pentru viața soților care l-au încheiat.

Referințe:

- ¹ *A se vedea:* C.M. Crăciunescu. *Regimuri matrimoniale*. – București: ALL Beck, 2000, p.11.
- ² *A se vedea:* C.Hamangiu, I.Rosetti-Bălănescu, A.Băicoianu. *Drept civil român*, Vol.III. – București: ALL, 1998, p.4.
- ³ *A se vedea:* C.M. Crăciunescu. *Op.cit.*, p.12.
- ⁴ *Ibidem*, p.14.
- ⁵ *A se vedea:* Е.П. Петросян. *Современные тенденции развития семейного права*. – Москва, 1987, p.14.
- ⁶ *A se vedea:* О.А. Хазова. *Брак и развод в зарубежном семейном праве*. – Москва, 1988, p.28.
- ⁷ *A se vedea:* Р.О. Халфина. *Договор в английском праве*. – Москва, 1950, p.46.
- ⁸ *A se vedea:* О.А. Хазова. *Op.cit.*, p.20.
- ⁹ *A se vedea:* М.В. Антокольская. *Брачный контракт // Закон* (Москва), 1992, nr.5, p.62.